

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/303814575>

Konfrontationsförhören i Catrine da Costa-ärendet: Några rättspsykologiska observationer

Chapter · November 2015

CITATIONS

0

READS

744

3 authors, including:

Pär Anders Granhag
University of Gothenburg

289 PUBLICATIONS 10,568 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

Sofia Calderon
University of Gothenburg

16 PUBLICATIONS 48 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

PÅR-ANDERS GRANHAG, PROFESSOR I PSYKOLOGI,
SOFIA CALDERON, DOKTORAND OCH LISA RUDOLFSSON,
FIL.DR., ALLA VID PSYKOLOGISKA INSTITUTIONEN
GÖTEBORGS UNIVERSITET, JUNI 2014

Konfrontationsförhören i Catrine da Costa-ärendet: Några rättspsykologiska observationer

Kort bakgrund

SOMMAREN 1984 försvann 27-åriga Catrine da Costa. Den sista konkreta uppgiften om Catrine kom från en man som hävdade att hon varit hemma hos honom på Östermalm morgonen den 10 juni. Mannen berättade att han kört Catrine till Kungsträdgården och släppt av henne runt tio på förmiddagen (Lindeberg, 2010). En dryg månad senare (den 18 juli) fann man delar av Catrines kropp i närheten av Talludden under Essingeleden. Den 7 augusti fann man ytterligare två sopsäckar med kroppsdelar, denna gång vid Eugeniavägen nära Karolinska sjukhuset. Polisens utredning ledde fram till en misstänkt: Teet Härm som arbetade som rättsläkare på Karolinska Institutet. Härm greps den 3 december 1984, men släpptes strax därpå på grund av bristande bevisning. Thomas Allgén arbetade som allmänläkare och under 1985 kom han att misstänkas för incestbrott. Han friades från dessa misstankar, men i utredningens kölvatten kom han

att misstänkas för inblandning i mordet på Catrine da Costa. Misstanken hade sin grund i att Thomas Allgéns fru hävdade att deras dotter berättat detaljer som kunde kopplas till en styckning samt detaljer kopplade till Härm. Flickan skulle ha berättat dessa detaljer då hon var 2 år och 8 månader. Det hela ledde fram till att både Allgén och Härm häktades i oktober 1987.

Paret Anita och Arne Schröder drev en fotoaffär i Solna centrum. I oktober 1987 kontaktade de polisen och berättade att de några år tidigare haft en ovanlig kund som lämnat in bilder för framkallning. Enligt makarna Schröder hade det rört sig om foton av en styckad kropp. Utifrån vad de tagit del av i media trodde de att det kunde ha varit Catrine da Costas kropp de sett på bilderna. Polisen tog makarna Schröders uppgifter på stort allvar och kallade dem till flera konfrontationsförhör under november och december 1987. Utfallet av dessa konfrontationsförhör kom att spela en mycket viktig roll för domstolens beslut vad gällde de anklagelser som

fördes fram mot Teet Härm och Thomas Allgén. I föreliggande kapitel kommer vi titta närmare på vilka förutsättningar som rådde inför dessa konfrontationsförhör, hur konfrontationerna komponerades, hur förhören sköttes och hur de föll ut.

Kort om vittneskonfrontationer

Ögonvittnesutsagor är utan jämförelse den vanligaste formen av bevisning i brottmål, det är därför inte överraskande att felaktiga vittnesuppgifter också är den enskilt mest bidragande orsaken till att oskyldiga döms. Man kan lätt få för sig att målet med en vittneskonfrontation är att testa ett vittnes förmåga att känna igen en gärningsman. Men det är inte sant. Ett konfrontationsförhör utgör en del i en förundersökning. En förundersökning skall inte ha som mål att finna bevis för att en viss person är skyldig till ett visst brott. Förundersökningens huvudsakliga mål skall istället vara att på ett objektivt och sakligt vis testa den hypotes som ställts upp. Hypotesen i da Costa-ärendet skulle ha kunnat lyda som följer: Härm och Allgén kan vara skyldiga till mord på Catrine da Costa. Efter att ha formulerat en hypotes skall förundersökningen bedrivas objektivt och resultera i information som har relevans för hypotesen; det kan vara information som talar för hypotesen, men också information som talar mot den formulerade hypotesen.

Ett konfrontationsförhör som resulterar i att ett vittne pekar ut den misstänkte som identisk med gärningsmannen kan (av polis och åklagare) tolkas tala för att den formulerade hypotesen stämmer. Om åtal väcks och konfrontationsförhöret återopas som bevis är det domstolens sak att bestämma värdet av förhöret. Om förhöret i alla väsentliga avseenden genomförts korrekt, är det rimligt att beviset tillmäts ett tämligen högt värde. Om det finns brister i förhöret bör bevisets värde bli lågt. Om bristerna är allvarliga bör beviset inte tillmätas något värde alls.

Rättspsykologisk forskning visar att det finns många felkällor i samband med vittneskonfrontationer. Vittnets bakgrundsinformation, de instruktioner som vittnet får (eller inte får), val av figuranter och typ av vittneskonfrontation är bara några exempel på faktorer som starkt kan påverka förhörets utfall. För att korrekt kunna bestämma värdet av konfrontationsbevisning räcker det alltså inte med att ha tillgång till utfallet av förhöret ("vittnet pekade ut den misstänkte, och vittnet var helt säker på sin sak"). Man måste också känna till vad som hände innan, under och efter förhöret, och man måste ha kunskap om potentiella felkällor.

Ett viktigt inslag är att klargöra för vittnet att "det kan vara så att gärningsmannen finns med i konfrontationsgruppen, men det kan också vara så att han inte finns med". Vittnen tenderar att tro att gärningsmannen finns med i konfrontationsgruppen och den sociala press som ofta råder under ett konfrontationsförhör medför en risk för att vittnen gör utpekanden trots hög grad av osäkerhet. Kort sagt så är det viktigt att vittnet informeras om att det finns ett värde i att — om hon/han inte är säker eller inte ser någon som matchar sin minnesbild av gärningsmannen — avhålla sig från ett utpekande. Vidare skall de personer som leder konfrontationsförhöret helst inte veta vem, av dem som ingår i konfrontationen, som är den misstänkte personen. Detta kan lösas genom att man tillfälligt lånar in kollegor som inte arbetar med det aktuella ärendet. Det är mycket viktigt att de ansvariga har ett neutralt förhållningssätt till vittnets reaktioner och eventuella utpekanden, och att det inte ges någon form av återkoppling. Ett exempel på otillbörlig återkoppling är om vittnet vid konfrontationen nämner två eller flera personer som möjliga, och att ansvariga sedan väljer att ställa uppföljande frågor bara kring en av dessa (i regel den misstänkte). Om de ansvariga för förhöret inte vet vem som är den misstänkte så är risken för att medvetet eller omedvetet ge återkoppling till vittnet naturligtvis kraftigt reducerad.

De oskyldiga personer som används som utfyllnad vid en konfrontation brukar kallas figuranter. Hur dessa figuranter väljs ut har direkt bäring på förhörets utfall och dess bevisvärde. Lite förenklat kan man säga att alla figuranter måste matcha vittnets beskrivning av gärningsmannen. Om ett vittne berättat att gärningsmannen hade kortklippt ljus hår och stålbågade glasögon – då bör alla figuranter ha kortklippt ljus hår och stålbågade glasögon (alternativt att ingen, vare sig den misstänkte eller figuranterna, bär glasögon vid konfrontationen). Felaktigt valda figuranter är ett av de vanligaste och allvarligaste problemen med konfrontationsbevisning.

Paret Schröders utpekanden

Med anledning av att Anita och Arne Schröder hävdade att en av deras kunder lämnat in och hämtat foton på en styckad kropp genomförde polisen ett antal konfrontationsförhör med makarna under slutet av 1987. Vid det första förhöret, som hölls den 4:e november, fick makarna se en live-konfrontation med Teet Härm som misstänkt. Förhöret leddes av en av våldshotels utredare och med vid förhöret fanns även Anders Helin (chefsåklagare) och Jan Karlsson (Härms advokat). Två veckor senare kallades Anita och Arne Schröder till ett andra konfrontationsförhör. Vid detta tillfälle fick de ta del av en videoinspelad version av den konfrontation de tidigare fått se live (med Härm som misstänkt). Det hölls ett tredje konfrontationsförhör den 7:e december och då fick makarna ta del av en videoinspelad version av en ny konfrontation där Allgén ingick som misstänkt.

Konfrontationerna gick till så att samtliga personer inledningsvis stod uppradade bredvid varandra. Båda konfrontationerna innehöll totalt åtta personer, en misstänkt och sju figuranter. De fick därefter, en efter en, röra sig i rummet. Till sist fick de gå fram till en spegelvägg och yttra frasen "Jag är läkare

från patologen. Det här är hemligt och får inte komma ut" Grunden till detta var att Anita Schröder uppgett att kunden skulle ha sagt just detta vid sitt besök i butiken. Både Härm och Allgén fick alltså agera i enlighet med Anita Schröders vittnesuppgifter.

Konfrontationen med Teet Härm som misstänkt

Det finns ljudupptagningar vilka gör det möjligt att tämligen väl rekonstruera hur dessa konfrontationsförhör gick till. Nedan delger vi utdrag från det första konfrontationsförhöret med Teet Härm som misstänkt; följande interaktion utspelade sig mellan förhørsledaren (FL) och Anita Schröder (A).

FL: Mm är det någon som du känner igen som har varit i butiken?

A: Som jag tycker jag känner igen utseendemässigt ja

FL: Mm men vilket nummer har den personen?

A: Åtta

FL: Nummer åtta?

A: Ja, han tycker jag att jag känner igen

FL: Jaha

A: Ansiktet verkar bekant

FL: Mm. Kan det va vid det här tillfället?

A: Men sen fyran tycker jag också jag känner igen

FL: Jaha

A: Och nian också

FL: Är det någon person eller något nummer som du vill hänföra till det här speciella tillfället som vi har talat om?

A: Precis vid det tillfället ... Kan inte jag svara på precis nu

Efter en paus bestämde sig Anita Schröder för att det var nummer fyra (som var Härm) som var bekant från butiken, men hon kunde inte koppla honom till något specifikt tillfälle. Vid det andra konfrontationsförhöret (videoförhöret med Härm som misstänkt) diskuterades huruvida någon person figurerat på de foton som framkallats i butiken. Anita var dock osäker på om det varit någon (levande) person med på bilderna och om hon i så fall sett personens ansikte. Ett utdrag från detta förhör ser ut enligt följande:

A: Men just med folk på bilderna. Ja... I såna fall var det en person va

FL: Får jag fråga ...

A: Överarmar liksom såhär mest då. När de står och håller på och liksom och jobbar

F: Får jag fråga dig, såg du ansiktet på den personen?

A: Ja det ... är det jag inte kan riktigt komma ihåg förstår du

Arne Schröder, å sin sida, pekade vid det första konfrontationsförhöret ut nummer fem (en figurant). Han uttryckte att han var 90 % säker på att detta var kunden som lämnat in bilderna. Vid det andra förhöret (där han fick se den videoinspelade versionen) lutade han lite åt att det kunde vara nummer fyra (Härm), men han stod fast vid nummer fem.

Konfrontationen med Thomas Allgén som misstänkt

Nedan tittar vi lite närmare på vad som skedde vid det förhör som hölls med Anita Schröder och där Allgén ingick som misstänkt. Anita Schröder tog här del av en videoinspelning. Förhöret leddes av två kriminalinspektörer (Wingqvist och Ehrenbrand), nedan skiljer vi inte på deras respektive responser utan de redovisas under FL (förhørsledaren).

A: Nej, men alltså ... För mig, va, om jag ska säga nån som ... Det måste ... det har ju vart en som lämnat rullen, va?

FL: Mm

A: Nummer nio skulle jag ...

FL: Backa

FL: Backa så. Ja, det är nio

A: Och nummer fem (ohörbart)

FL: Nummer fem?

A: Mm

FL: Vad är det som gör att du drar dig till minnes det utseendet?

A: Jo, han påminner mest ... om han som ... lämnade filmen

FL: Rullarna?

A: Ja

FL: Det gör han?

A: Ja

FL: Kan du utveckla det där lite grann tror du. En detalj eller... kan du dra dig till minnes om (ohörbart)

A: Jaa, vad ska jag säga (ohörbart). Jag har ju gått igenom rubbet, va. Leendet, håret, tunnhårig

FL: Den här som lämnade in rullarna, sa du?

A: Mm

FL: Du sa det va? Att det var han som lämnade in...

A: Ja, han påm ... Ja, jag säger att han är... lik honom, ja.

FL: Vill du se mera utav den här personen? Vill du se ytterligare? Ska vi köra vidare eller?

A: Av... av andra?

FL: Av honom. Eller...

A: Neej... Neej, jag tror inte... Nej det är inte nödvändigt.

FL: Du är nöjd så här?

Anita Schröder pekar vid förhöret ut två personer (nummer nio och nummer fem). Förhørsledarna ställer inga uppföljande frågor kring nummer nio (som var en figurant), utan väljer att gå vidare med nummer fem (som var Allgén).

Ett utdrag från motsvarande förhör med Arne Schröder ser ut enligt följande:

Arne: Det är så jäkla svårt men ... jag hållt ju på femman sist och han hade samma drag som denna här. Den förra konfrontationen. Lite av detsamma ansikte och läpparna och lite sånt och... så att... jag måste si att det är... ja nummer fem. Jag menar att det är nummer fem och att det är svårt att skilja mellan fem och nio för mig, alltså ...

Arne: Det är fem eller nio men menar att det är femman då om jag om jag (ohörbart) så vill jag kunna säga om det är han eller icke (ohörbart) att hänga fast någon (ohörbart) så jag tror icke jag kommer närmare

Även Arne Schröder valde alltså mellan nummer fem och nummer nio, men lutar åt nummer fem (som var Allgén). Noterbart är att han tycker att nummer fem (i den aktuella konfrontationen) är lik nummer fem i den konfrontation han tidigare fått se (den med Härm som misstänkt och där nummer fem var en figurant).

Efter att Arne Schröder pekat ut nummer fem gjorde Anita Schröder en komplettering av sina tidigare uttalanden kring Allgén:

A: Jo det var ju det var inte bara ett tillfälle alltså jag sett han i butiken. Så den gången... den jag känner igen. Jag känner igen han alltså. Från fler tillfällen. Det är liksom det ansiktet som jag har, vad ska jag säga, väntat på va

FL: Som du har väntat på?

A: Ja för jag känner igen han

FL: Mm flera tillfällen som du har träffat, är det i butiken alla gånger? Har du någon känsla för det?

A: Ja jag kan ju inte nu sitta här på rak arm och ikväll efter en hård arbetsdag och säga om det är fyra eller sex gånger eller vad jag nu ska dra... vad jag ska säga va. Men att jag känner igen han ... men exakt ... exakt det andra kan inte jag svara på men jag känner också igen han

FL: Mm

A: Men från det tillfället ... det är de rullarna det handlar om i första hand då det andra är oväsentligt så ... jag känner igen han

Analys

Det finns flera saker att ta fasta på vad gäller konfrontationsförhören med makarna Schröder. Det finns ingen dokumentation som styrker att vare sig Anita eller Arne fick instruktionen att det kan vara så att gärningsmannen (i deras fall, kunden) finns med i konfrontationen, men att det också kan vara så att han inte finns med. Man vet från rättspsykologisk forskning att om den här instruktionen inte ges, så ökar risken för ett utpekande av en oskyldig.

Vad gäller Anita Schröder så pekar hon först ut Härm som den person som skulle ha besökt deras butik (hon nämner tre personer som möjliga, men väljer sedan Härm). När hon en tid senare får ta del av konfrontationen där Allgén ingår som misstänkt, så pekar hon istället ut honom som kunden (hon nämner två personer i konfrontationen, men väljer till sist Allgén). Mot bakgrund av detta måste man fråga sig hur god minnesbild Anita Schröder egentligen hade av den aktuella kunden. Ett annat problem rör hur det gick till när Anita Schröder pekade ut Allgén. Som utskriften från förhöret visar så reagerade hon först på nummer nio (en figurant) och sedan på nummer fem (Allgén). Förhørsledarna

valde att ställa flera uppföljande frågor kring nummer fem och inga uppföljande frågor kring nummer nio. Detta agerande är inte korrekt och bör rimligtvis ha bidragit till att Anita Schröder kom att bestämma sig för nummer fem (Allgén). Det är också tämligen tydligt att Anita Schröder (åtminstone inledningsvis) inte är speciellt säker på sin sak " ... han påminner mest" och "han är ... lik honom".

Arne Schröder pekade ut en figurant (nummer fem) vid konfrontationen där Härm ingick som misstänkt. Vid den konfrontation där Allgén ingick som misstänkt nämnde han två möjliga alternativ, men bestämde sig sedan för nummer fem (Allgén). Här bör noteras att Arne Schröder uttryckte en stor grad av osäkerhet under förhöret där han identifierade Allgén "det är så jäkla svårt ..." och "... svårt skilja mellan fem och nio..."

Ovanstående genomgång har nära koppling till två av de olika felkällor som nämndes inledningsvis: (1) de instruktioner som ges *innan* själva förhöret och (2) den återkoppling som ges *under* själva förhöret. Ytterligare en potentiellt allvarlig felkälla rör valet av figuranter, något vi skall granska närmare i nästa avsnitt.

Empirisk studie med fokus på val av figuranter

Ett sätt att utvärdera om valet av figuranter skett på ett korrekt vis är att arrangera ett experiment där man tar hjälp av personer som inte har någon som helst koppling till det aktuella ärendet. Man låter dessa personer få ta del av den bakgrundsinformation som fanns tillgänglig för vittnena i det aktuella ärendet (t.ex. att den misstänkte är kort och spenslig), och de får därefter ta del av själva konfrontationen och försöka peka ut den misstänkte. Om valet av figuranter skett på ett korrekt vis så skall detta vara en mycket svår uppgift för dem som ställer upp i experimentet, och deras utpekanden skall spridas

någorlunda jämnt över de som ingår i konfrontationen. Detta indikerar att flera (eller alla) av dem som ingår i konfrontationen har ett utseende som väl matchar den tillgängliga bakgrundsinformation. Om däremot en majoritet av försökspersonerna pekar ut den misstänkte visar det att valet av figuranter skett på ett felaktigt vis. Annelunda uttryckt, det visar att den misstänktes utseende matchar bakgrundsinformation, samtidigt som få (eller inga) av figuranterna matchar den tillgängliga bakgrundsinformation.

Under 2010 genomförde vi, på Psykologiska institutionen vid Göteborgs universitet, en studie med syfte att testa hur rättvist komponerade de två konfrontationsgrupperna var som makarna Schröder fick ta del av. Vi hade för vår studie tillgång till de videospelade konfrontationer som paret Schröder fick se.

Upplägg

Totalt 120 studenter ombads försöka peka ut den person man trodde var misstänkt. Studenterna delades in i fyra grupper om 30 deltagare i varje. De videokonfrontationer som spelades upp för makarna Schröder visades för deltagarna antingen *med* eller *utan* en kort bakgrundsinformation. Bakgrundsinformation bestod i korta beskrivningar som matchade de uppgifter som media gått ut med gällande Härm *innan* konfrontationen med makarna Schröder ägde rum. Mellan åren 1984 och 1987 beskrevs Teet Härm i media som "obducenten", en av polisens misstänkta, en man i 30-årsåldern med en avvikande sexuell läggning samt att han skulle ha köpt sex av prostituerade. I media meddelades det också att två stycken läkare häktats för mordet. Deltagarna i Grupp 1 fick se konfrontationen där Härm ingick, utan någon bakgrundsinformation. Även Grupp 2 fick se konfrontationen där Härm ingick, men de fick följande bakgrundsinformation om den misstänkte gärningsmannen:

Han är cirka 30 år gammal, han arbetar som läkare, han är liten till sin kroppsbyggnad och ganska kort cirka 170–175 cm, han har en "avvikande" personlighet och sexuell läggning.

Grupp 3 fick se konfrontationen där Allgén ingick utan någon bakgrundsinformation. Grupp 4 fick se båda konfrontationerna, den med Allgén och den med Härm. Då Allgén inte omtalats i media i lika stor utsträckning som Härm användes för Grupp 4 den bakgrundsinformation som kopplades till konfrontationen med Härm. Skälet till detta var att det finns fog för att tro att paret Schröder inte hade helt klart för sig vem av de två misstänkta som var 'målperson' vid den första konfrontationen och vem som var 'målperson' vid den andra konfrontationen. Kort sagt så finns det skäl att tro att den information som spreds via media också kom att påverka utpekandet av Allgén. Grupp 4 fick därför ta del av följande bakgrundsinformation:

Männen är ca 30 år gamla, männen arbetar båda som läkare, männen är små till sina kroppsbyggnader och ganska korta ca 170–175 cm, männen har "avvikande" personligheter och sexuella läggningar.

Resultat

En rättvist sammansatt konfrontationsgrupp hade lett till att de utpekanden som gjordes av våra försökspersoner hade spridits någorlunda jämnt över alla figuranter. Ett sådant resultat hade visat (a) att ingen person stack ut från de övriga, och (b) att den bakgrundsinformation som lämnades (och som makarna Schröder hade tillgång till) inte på något avgörande vis påverkade utfallet av konfrontationsförhöret.

I en konfrontation med 8 deltagare är chansen att "gissa rätt" av ren slump ungefär 13 %. För Grupp 1 pekade 13 deltagare av 30 (43 %) ut Härm. Detta överstiger vida den siffra man kan förvänta sig av ren slump. För Grupp 2, som fick ta del av den bakgrundsinformation som nämnts ovan, pekade hela 18 deltagare av 30 (60 %) ut Härm. I Grupp 3

pekade 4 deltagare av 30 (13 %) ut Allgén. Detta är i linje med vad man kan förvänta sig av ren slump. För Grupp 4, där deltagarna även fick ta del av bakgrundsinformation om de båda männen, pekade 13 deltagare av 30 (43 %) ut Allgén, vilket kraftigt överstiger vad man kan förvänta sig av ren slump.

Analys

Resultatet av vårt experiment är tydligt. Den konfrontation som arrangerades med Härm som misstänkt var inte korrekt vad gällde valet av figuranter. Vår studie visade att Härm stack ut ordentligt från figuranterna (Grupp 1). Det felaktiga valet av figuranter blev än tydligare för de försökspersoner som fick tillgång till den aktuella bakgrundsinformationen (Grupp 2). Bakgrundsinformationen matchade Härms utseende och uppträdande mycket bättre än den matchade någon av figuranternas (och så skall inte vara fallet). Den konfrontation som arrangerades med Allgén hade, jämfört med Härms konfrontation, inte samma brister vad gällde valet av figuranter. Det bör dock noteras att om man hade tillgång till den information som spridits via media (och det hade makarna Schröder) så var även Allgéns konfrontation problematisk med avseende på valet av figuranter.

Vilken betydelse hade utfallen av konfrontationsförhören i domstolen?

Att ett konfrontationsförhör går rejält snett i ett eller annat avseende måste inte nödvändigtvis resultera i negativa konsekvenser för en misstänkt. En åklagare som upptäcker problem med ett konfrontationsförhör kan bestämma sig för att inte åberopa förhöret som bevis i domstol. En advokat som upptäcker problem med ett av åklagaren åberopat konfrontationsförhör bör göra rätten uppmärksam på dessa problem. Nedan skall vi titta lite närmare

på hur domstolen resonerade vad gäller utfallen av de konfrontationsförhör som hölls med makarna Schröder.

Tingsrätten

Teet Härm och Thomas Allgén dömdes för mord av tingsrätten (8 mars 1988). Detta beslut undanröjdes av hovrätten (22 mars 1988). Under juli 1988 följde därför en ny huvudförhandling i tingsrätten. Resultatet av förhandlingen blev att tingsrätten slog fast att Härm och Allgén skulle ha styckat Catrine da Costas kropp. De dömdes för brott mot griffrid, men friades för anklagelserna om mord. Av tingsrättens domskäl blir det tydligt att det lades stor vikt vid de konfrontationsförhör som hållits med makarna Schröder:

Makarna Schröder har pekat ut Thomas Allgén som den kund som lämnade in bilderna för framkallning och som sedan också hämtade de färdiga bilderna. Genom de uppgifter som de lämnat om sina iakttagelser av kunden och om de konfrontationer som de sedan deltog i hos polisen finner tingsrätten, att det måste hållas för visst att kunden var Thomas Allgén.

I den sammanlagda bedömningen som tingsrätten gjorde skrev man även följande:

Vid en samlad bedömning av det upptagna – främst makarna Schröders berättelse om fotografiernas inlämnande, Catrine da Costas egna uppgifter till Marianne Seppälä om sin samvaro med två läkare och den enes dotter samt Karin Allgéns uppträdande – finner tingsrätten, att det är ställt utom allt rimligt tvivel att de båda läkarna och den lilla flickan, som Catrine da Costa talat om med Marianne Seppälä, är identiska med Teet Härm, Thomas Allgén och Karin Allgén samt att Teet Härm och Thomas Allgén tillsammans med och i närvaro av Karin styckat Catrine da Costas kropp under pingsthelgen 1984 eller i anslutning till denna helg.

Om Anita Schröders utpekanden skrev tingsrätten:

¹ Marianne Seppälä var bekant med Catrine da Costa.

² Thomas Allgéns dotter.

Hon är absolut säker på att det var Thomas Allgén som var den som både lämnade in filmen och hämtade ut filmen och kopiorna. Hon tror att den människa som hon på bild såg framifrån och hela övre delen av kroppen på var Teet Härm. – Vid en första konfrontation som gjordes hos polisen fick hon se ett antal personer. Bland dem fanns Teet Härm men inte Thomas Allgén. Hon skulle då peka ut om någon som hon fick se hade varit i affären vid tillfället. Hon trodde sig då känna igen Teet Härm. Vid ett senare tillfälle då Thomas Allgén men inte Teet Härm visades upp vid en konfrontation var hon säker på att det var Thomas Allgén som varit i affären.

Angående Arne Schröders utpekanden skrev tingsrätten:

Den person som hämtade kopiorna var Thomas Allgén. Han är så säker som man kan bli på det. – Vid samma konfrontation som hustrun första gången var med på då Teet Härm var med bland dem som visades upp trodde han sig känna igen en person – dock inte Teet Härm – som den som varit i affären. När han sedan fick vara med om en konfrontation där Thomas Allgén var bland de förevisade, kände han igen denne som den som varit i affären.

Kammarrätten

Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd beslutade under 1989 att Härm och Allgén skulle mista sina läkarlegitimationer. Detta beslut överklagades under 1991. Kammarrätten fastslog dock att Härm och Allgén var de som utfört styckningen och att beslut om återkallande av deras läkarlegitimationer därför skulle kvarstå. Kammarrätten skrev:

Anita Schröder, Arne Schröder och Rolf Ruben³ har var för sig utan tvekan vid kammarrättens förhandling identifierat Thomas Allgén såsom kunden. Deras beskrivningar är i alla väsentliga delar överensstämmande. Arne Schröder har fäst sig vid rösten. Arne Schröder har före konfrontationen givit en bild av en detalj i Thomas Allgéns utseende som kammarrätten funnit träffande. Kammarrätten finner på grund av det anförda att vittnens utsagor i denna del är så samstämmiga och säkra att ett misstag framstår som helt uteslutet. Det är därför styrkt att Thomas Allgén den 21 juni 1984 lämnade in och hämtade ut bilder som visade Catrine

³ Rolf Ruben har som vittne berättat att han var i makarna Schröders butik den 21 juni 1984, och att han då hört Schröders starka reaktioner på några fotografier inne i fotolabbet (Stockholms tingsrätt, dom 1988-07-08, s. 20).

da Costas styckade kropp och att han kände till vad som fanns på bilderna.

Slutsats

Vi har visat att de konfrontationsförhör som hölls med Anita och Arne Schröder led av ett antal allvarliga brister. Mer specifikt har vi identifierat brister vad gällde (a) de instruktioner som gavs till paret Schröder, (b) den återkoppling som gavs under själva konfrontationsförhören och (c) valet av figuranter. Utpekandet av Härm måste ifrågasättas mot bakgrund av det felaktiga valet av figuranter, utpekandet av Allgén måste ifrågasättas mot bakgrund av den återkoppling som gavs under förhöret. Både tingsrätten och kammarrätten valde dock att vid sin samlade bedömning tillmäta makarna Schröders uppgifter ett mycket högt värde. Så borde inte ha varit fallet. Vår analys visar att det var fel att Anita och Arne Schröders "utpekanden" kom att spela en så avgörande roll för utfallet i Catrine da Costa-ärendet.

Referenser

Böcker

Granhag, P.A. & Christianson, S. (red.) (2008). *Handbok i rättspsykologi*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Lindeberg, P. (2010). *Döden är en man: [historien om obducenten och allmänläkaren]*. Stockholm: Dejavu.

Domar

Kammarrätten i Stockholm, dom 1991-05-31, mål nr 3938-39-1990

Stockholms tingsrätt, dom 1988-07-08, mål nr 8-11-88

Media

"En man i 30-årsåldern har anhängits som misstänkt för att ha dödat den 28-åriga kvinna som i somras hittades styckmördad i plastsäckar i Solna. Han misstänks även för att 1982 ha dödat sin förra hustru i Stockholm." (TT 1984-12-03).

"En annan omständighet som också hade stor betydelse var att polisen i ett tidigt skede av utredningen visste att läkaren ofta anlidade prostituerade." (TT 1984-12-03).

"Obducent fast för styckmord," (Dagens Nyheter 1984-12-04).

"Flickor på sexstråk kan fälla rättsläkaren för styckmord," (Kvällsposten 1984-12-04).

"Han är specialist på just dödsfall som orsakas genom strypning." Svenska Dagbladet 1984-12-05.

"Det var de prostituerade flickorna som pekade ut läkaren som nu sitter anhängen för styckmordet på Catrine da Costa." (Kvällsposten 1984-12-04).

"De båda läkare som sitter anhängna och häktade för mordet på 27-åriga Catrine da Costa sommaren 1984 nekade bestämt till anklagelserna när de på torsdagen hördes på nytt om dådet." (Sydsvenska Dagbladet Snällposten 1987-10-30).

Publicerade bilder på Teet Härm. (Expressen 1987-10-29)

Teet Härms ansikte visas i Rapport 1987-11-02 (Aftonbladet 1987-11-03).